

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Досліджувана тема є актуальною у зв'язку з введенням в Україні воєнного стану [1] та його впливу на національний кримінальний процес.

Безумовно, як воєнні дії держави-агресора проти України, так і особливості правового режиму воєнного стану в Україні суттєво вплинули на життєдіяльність всіх сфер в державі та кожного українця.

Не є виключенням і сфера кримінальної юстиції. За таких умов правоохоронні органи в рамках досудового розслідування стикнулись зі специфічними та новими для себе умовами роботи.

Тому, наразі постала нагальна потреба в удосконаленні кримінального процесу для подолання нових складнощів в роботі органів досудового розслідування, прокуратури та суду. Станом на сьогодні Верховною Радою України прийнято ряд змін щодо удосконалення кримінального процесу в Україні в умовах воєнного стану [2–4].

Аналізуючи зазначені зміни можемо прийти до висновку про ряд проблем, з якими зіштовхнулись органи кримінальної юстиції в умовах воєнного стану. Варто окреслити такі проблеми, а також

проаналізувати те, яким чином законодавець удосконалив кримінальний процес.

1. Складність фіксації кримінального процесу. Виникають проблеми як із внесенням відомостей до ЄРДР, так і з фіксацією проведених слідчих дій чи прийнятих процесуальних рішень. Для цього законодавець визначив додаткову умову початку досудового розслідування – винесення постанови про початок досудового розслідування в порядку, передбаченому ст. 615 КПК України [5, ст. 615]. Також, внесено зміни, що стосуються також загального порядку проведення слідчих дій. Зокрема, допускається проведення слідчих дій у нічний час (з 22 години до 6 години) в порядку, передбаченому ст. 615 КПК України [5, ст. 223].

Крім того, абзацом 3 п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України в окремих випадках обшук або огляд житла чи іншого володіння особи, обшук особи може проводитись без залучення понятих. У такому разі хід і результати проведення обшуку в обов'язковому порядку фіксуються доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису [5, ст. 615].

Також, удосконалено процес збору фото-, відео-інформації та комп'ютерних даних, розміщених на відповідних технічних пристроях [5, ст. 245–1].

2. Неможливість функціонування окремих органів досудового розслідування, прокуратури чи суду на територіях бойових дій та прилеглих до них. Для подолання проблеми законодавець ввів додаткову підставу зміни підслідності, а саме наявність об'єктивних обставин, що унеможливляють функціонування органу досудового розслідування чи здійснення ним досудового розслідування в умовах воєнного стану [5, ст. 36].

Також, у разі введення воєнного стану та якщо відсутня об'єктивна можливість виконання слідчим суддею повноважень щодо санкціонування окремих слідчих (розшукових) дій, а також повноважень щодо обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб, такі повноваження виконує керівник відповідного органу прокуратури [5, ст. 615].

3. Неможливість у певних випадках дотримуватись строків досудового розслідування та/або проведення слідчих дій. Тому, в КПК України додано норму, що регламентує поновлення процесуального

строку, якщо заінтересована особа подала клопотання не пізніше 60 днів з дня припинення чи скасування воєнного стану.

Крім того, прийнято ряд змін, направлений на розширення або умов дотримання строків у кримінальних провадженнях.

4. Ризик втрати матеріалів кримінальних проваджень у зв'язку з бойовими діями та/або тимчасовою окупацією території України. Так, задля збереження матеріалів кримінальних проваджень, законодавець зобов'язав зберігати у дізнавача, слідчого чи прокурора в електронній формі копії матеріалів кримінальних проваджень, досудове розслідування в яких здійснюється в умовах воєнного стану. Крім того, введено процедуру відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження в умовах воєнного стану за клопотанням сторони кримінального провадження [5, ст. 615–1].

Також, відтепер КПК України гарантує, що речі або документи, на які у кримінальному провадженні було накладено арешт та які були втрачені через об'єктивні обставини, що виникли в умовах воєнного стану, відшкодовуються державою за рахунок державного бюджету.

Як бачимо, в Україні вжито ряд оперативних заходів щодо удосконалення кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Отже, можемо відзначити, що основними напрямками удосконалення кримінального процесу в умовах воєнного стану в Україні стало удосконалення способів фіксації кримінального провадження, вирішення проблеми щодо неможливості функціонування правоохоронних та судових органів, врегулювання питання додержання строків у кримінальному провадженні та запобігання ризикам втрати матеріалів кримінального провадження

З власної точки зору варто зазначити, що подальше удосконалення кримінального процесу в умовах воєнного стану повинно відбуватись в рамках діджиталізації кримінального процесу, направленої на використання сучасних досягнень інформаційних технологій під час збору та фіксації доказів, при комунікації між сторонами кримінального провадження та судом тощо.

Список використаної літератури

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. Президент України : офіційне інтернет-представництво. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 13.05.2022).

2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану : Закон України від 03.03.2022 № 2111-IX. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2111-20> (дата звернення: 13.05.2022).
3. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам : Закон України від 15.03.2022 № 2137-IX. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-20> (дата звернення: 13.05.2022).
4. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану : Закон України від 14.04.2022 № 2201-IX. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-20> (дата звернення: 13.05.2022).
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 13.05.2022).